

ՔՐԵԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ/CRIMINAL LAW/УГОЛОВНОЕ ПРАВО

DOI: <https://doi.org/10.59546/18290744-2023.1-3-60>

ԿԱՐԱՊԵՏ ՍՄԲԱՏՅԱՆ

*ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի մագիստրոս,
ՀՀ դատախազության թիվ 2 կայազորի
գինվորական դատախազության դատախազ*

KARAPET SMBATYAN

*Master of the Yerevan State University Faculty of Law,
Number two garrison's prosecutor of Prosecutor's
Office of the Republic of Armenia*

КАРАПЕТ СМБАТЯН

*Магистр юридического факультета Ереванского государственного университета
Прокурор военной прокуратуры второго гарнизона Республики Армения*

**ՄԻ ՔԱՆԻ ՆԿԱՏԱՌՈՒՄՆԵՐ՝ ՀՀ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ
ՆԵՐԴՐՎԱԾ ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ՔՐԵԱԿԱՆ
ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ**

**A FEW CONSIDERATIONS ON INVESTED CRIMINAL LIABILITY OF
LEGAL BODIES IN THE LEGAL SYSTEM OF THE REPUBLIC OF
ARMENIA**

**НЕСКОЛЬКО ПРИМЕЧАНИЙ ОТНОСИТЕЛЬНО ВКЛЮЧЁННОГО
В ЮРИДИЧЕСКУЮ СИСТЕМУ РА ИНСТИТУТА УГОЛОВНОЙ
ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЮРИДИЧЕСКИХ ЛИЦ**

Ինչպես գիտենք, ՀՀ նախկին քրեական օրենսգիրքը քրեական պատասխանատվության սուբյեկտ էր դիտարկում միայն ֆիզիկական անձանց: Իսկ ՀՀ քրեական նոր օրենսգիրքը, որն ուժի մեջ է մտել 2022 թվականի հուլիսի 1-ից, նկատելիորեն փոխել է այս հարցը: Այսպես՝ ՀՀ քրեական նոր օրենսգրքի 19-րդ հոդվածի 1-ին մասում սահմանված է, որ քրեական պատասխանատվության ենթակա է մեղսունակ ֆիզիկական անձը, որի տասնվեց տարին լրացած է եղել հանցանքը կատարելու պահին, **ինչպես նաև իրավաբանական անձը:** Այս փոփոխությունը նորոպթ է ՀՀ իրավական համակարգի համար, և, փաստորեն, առաջին ան-

զամ քրեական պատասխանատվության ենթակա անձանց շրջանակը ընդլայնվել է՝ ներառելով իրավաբանական անձանց:

Իրավաբանական դոկտրինում սկեպցիզմով են վերաբերվում այս ինստիտուտի կիրառման անհրաժեշտությանը և հեռանկարներին: Խոսքը հատկապես վերաբերում է այն տեսաբաններին, որոնք ներկայացնում են դասական գերմանական քրեական իրավունքը՝ իր մեղքի հոգեբանական ընկալման տեսությամբ, որն անհնարին է համարում կազմակերպություններին քրեական պատասխանատվության ենթարկելը¹: Իսկ Տ. Մինյազևան և Ա. Սերբերենինիկովան նշում են, որ իրավաբանական անձանց (այսինքն՝ ոչ ոքի) քրեական պատասխանատվության ենթարկելով և մեղավոր ճանաչելով հնարավոր չէ նպաստել այնպիսի նպատակների իրագործմանը, ինչպիսիք են հանցագործությունների կանխումը և հանցանք կատարած անձանց ուղղումը²:

Կարծում ենք, որ նշված ինստիտուտի ներդրումը ՀՀ իրավական համակարգ առաջին հերթին պայմանավորված է միջազգային պարտավորությունների կատարմամբ: Մի շարք միջազգային կոնվենցիաներ, որոնք վավերացվել են ՀՀ-ի կողմից և ուժի մեջ մտել, պահանջում են ձեռնարկել այնպիսի միջոցներ, ինչպիսիք, հաշվի առնելով իրավական սկզբունքները, կարող են պահանջվել մի շարք լուրջ հանցագործությունների կատարմանը մասնակցելու համար իրավաբանական անձանց պատասխանատվություն սահմանելու համար: Նշվում է, որ մասնակից պետության իրավական սկզբունքների պահպանման պայմանով՝ իրավաբանական անձանց պատասխանատվությունը կարող է լինել քրեական, քաղաքացիաիրավական կամ վարչական: Կարևոր պահանջ է, սակայն, որ պատասխանատվությունն ունենա արդյունավետ, համաչափ և կանխարգելիչ (զսպող) ազդեցություն³:

Աշխարհին արագ տեմպերով է զարգանում, և գործընթացներից հետ չմնալու համար իրավական դաշտը պետք է համապատասխանեցվի գործող իրականության մեջ գոյություն ունեցող երևույթներին, որոնք, այնուամենայնիվ, միշտ մեկ քայլ առաջ են լինում: Ըստ մեզ՝ այս ինստիտուտի ներդրման պատճառներից մեկը նաև խոշոր կազմակերպությունների դերի և հնարավորությունների բարձրացումն է, ինչի արդյունքում ֆիզիկական անձինք հանցագործություններ կատարելու համար հաճախ ընտրում են քողարկված տարբերակ՝ ներգրավելով իրավաբանական անձանց: Օրինակ՝ իրավաբանական անձանց իրական ղեկավարները, փաստացի իրավական որևէ աղերս չունենալով կազմակերպության հետ, իրավաբանական անձին ղեկավարում են այլ անձանց միջոցով, որոնք իրականում չեն ղեկավարում դրանք, այլ զուտ կամակատարներ են: Երբ այդ կամակատարները, հրահանգներ ստանալով և իրավաբանական անձի հնարավորություններն օգտագործելով հանցանք են կատարում, պատասխանատվության են ենթարկվում, իսկ իրավաբանական անձի ետևում կանգնած իրա-

¹ Н. А. Голованова, В. И. Лафитский, М.А. Цурина, Уголовная ответственность юридических лиц в международном и национальном праве (сравнительно-правовое исследование), Москва, изд. Статут, 2013, էջ 181:

² Т. Ф. Миняева, А. В. Серебренникова, Уголовная ответственность юридических лиц в России и Германии: к постановке проблемы, 2017, էջ 149:
<https://cyberleninka.ru/article/n/ugolovnaya-otvetstvennost-yuridicheskikh-lits-v-rossii-i-germanii-k-postanovke-problemy/viewer> 01.12.2021.

³ Անդրազգային կազմակերպված հանցավորության դեմ ՄԱԿ-ի կոնվենցիա, 10-րդ հոդված

ՄԱԿ կոռուպցիայի դեմ կոնվենցիա, 26-րդ հոդված

Եվրոպայի խորհրդի Հանցավոր ճանապարհով ստացված եկամուտների վաճման, հետախուզման, ազդարկման ու բռնագրավման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի մասին կոնվենցիա, 10-րդ հոդված

Եվրոպայի խորհրդի կիբեռհանցագործությունների մասին կոնվենցիա, 12-րդ հոդված

կան ղեկավարները կարողանում են խոյս տալ: Վերջիններս կարող են հեշտությամբ, այլ կամակատարներ նշանակելով, շարունակել հակաօրինական գործունեությունը: Եվ այս տեսանկյունից արդարացված է թվում իրավաբանական անձանց նկատմամբ քրեաիրավական ներգործության միջոցների կիրառումը, որով, բացի կամակատարներից, նաև ընկերությանը պատասխանատվության ենթարկելով և իրական ղեկավարների համար ֆինանսական բեռ կամ ընկերության համար դատվածություն առաջացնելով, կարելի է կանխել նման վարքագծի հետագա շարունակական կատարումը: Բացի դրանից՝ իրավաբանական անձին քրեական պատասխանատվության ենթարկելով՝ գործադիր մարմինը կամ սեփականատերը կարող է վերանայել իր վարքագիծը, օրինակ՝ անվտանգության առավել մեծ միջոցներ կիրառել, կամ խուսափել հետագա ապօրինի քայլերից: Կարող է դրանով իրավաբանական անձի հեղինակությանը վնաս պատճառվել, և դրա հետևում կանգնած մարդիկ, անշուշտ, պետք է հաշվի նստեն հնարավոր հետևանքների հետ⁴:

Ներկայում իրավաբանական անձանց հանցագործության համարպատասխանատվության ենթարկելու ինստիտուտը գործում է բազմաթիվ երկրներում՝ ԱՄՆ, Մեծ Բրիտանիա, Կանադա, Ավստրալիա, Ֆրանսիա, Իսպանիա, Գերմանիա, Իտալիա, Չեխիա և այլն: Սակայն երկրները ինստիտուտի կիրառման հարցում դրսևորել են տարբեր մոտեցումներ:

Առաջին մոտեցումը հատկապես բնորոշ է անգլո-սաքսոնական իրավական ընտանիքի երկրներին: Այն ունի սովորության բնույթ և հիմնվում է նրա վրա, որ իրավաբանական անձը ֆիզիկական անձի պես համարվում է հանցագործության կատարման ինքնուրույն սուբյեկտ⁵:

Երկրորդ մոտեցումը ենթադրում է հանցագործության համար վարչական պատասխանատվության կիրառում իրավաբանական անձանց նկատմամբ: Գիտության մեջ այս մոդելը կոչվում է «իրավաբանական անձանց քվազիքրեական պատասխանատվություն»: Այս մոդելի կիրառման կարկառուն ներկայացուցիչը Գերմանիան է⁶, որտեղ այս մոդելը հարաբերականորեն ուշ ընդունվեց, և պատճառը ինստիտուտի ընկալման դժգոհակ խնդիրներն են⁷:

Իրավաբանական անձանց հանցագործության համար պատասխանատվության ենթարկելու երրորդ մոտեցման համաձայն՝ իրավաբանական անձը չի համարվում հանցագործության կատարման սուբյեկտ, սակայն կարող է ֆիզիկական անձի կողմից հանցագործություն կատարվելու դեպքում քրեական պատասխանատվության ենթարկվել, եթե հանցանքն ի շահ իրավաբանական անձի է կատարվել: Երրորդ տարբերակն է ներդրվել ՀՀ իրավական համակարգ, ուստի առավել մանրամասն անդրադառնանք կիրառվող տարբերակին:

Առաջին խնդիրը, որը կարող է ի հայտ գալ իրավակիրառ պրակտիկայում, կապված է ընթացակարգային նորմերի, ավելի կոնկրետ՝ դրանց արդյունավետության հետ: Ըստ ՀՀ քրեական դատավարության նոր օրենսգրքով նախատեսված կարգավորումների՝ իրավաբանական անձի վերաբերյալ վարույթ կարող է նախաձեռնվել, միայն եթե Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի համապատասխան հոդվածում նշված հանցանքի կա-

⁴ Миняева Т. Ф., Серебренникова А. В., Уголовная ответственность юридических лиц в России и Германии, 2017, էջ 149,

<https://cyberleninka.ru/article/n/ugolovnaya-otvetstvennost-yuridicheskikh-lits-v-rossii-i-germanii-k-postanovke-problemy/viewer> 01.12.2021.

⁵ Н.А. Голованова, В.И. Лафитский, М.А. Цирина, Уголовная ответственность юридических лиц в международном и национальном праве (сравнительно-правовое исследование), Москва, изд. Статут, 2013, էջ 13:

⁶ Տե՛ս նույն տեղում, էջ 14:

⁷ Michael Bohlander, Principles of German Criminal Law, Oregon, Hart Publishing, 2009, էջ 23:

պակցությամբ առկա է **օրինական ուժի մեջ մտած** մեղադրական դատավճիռ կամ ոչ ռե-աբիլիտացնող հիմքով քրեական հետապնդում չհարուցելու կամ քրեական հետապնդումը դադարեցնելու մասին օրինական ուժի մեջ մտած որոշում⁸: Իսկ իրավաբանական անձանց վերաբերյալ վարույթ նախաձեռնվելուց հետո կարող են կիրառվել, այսպես կոչված, ապա-հովման միջոցներ (խափանման միջոցներ), եթե առկա է հիմնավոր կասկած, որ ֆիզիկական անձը հանցանքն առերևույթ կատարել է ի շահ իրավաբանական անձի կամ այն կապված է նրա ծառայողական գործունեության հետ: Այս ձևաչափը կարող է քննության արդյունավե-տության տեսանկյունից լուրջ խնդիրների առաջ կանգնել: Իրավաբանական անձը (ղեկավար մարմնի ներկայացուցիչները), տեսնելով, որ այն ֆիզիկական անձը, որը հանցանք է կատարել ի շահ իրավաբանական անձի, կամ հանցագործություն է տեղի ունեցել անվտանգության մի-ջոցների բացակայության պայմաններում, քրեական պատասխանատվության է ենթարկվում, կարող է որոշակի թերություններ շտկել, տեղեկատվություն կեղծել, արհեստական խոչըն-դոտներ ստեղծել և բազմապիսի այլ արարքներ կատարել՝ անհնարին դարձնելով վարույ-թի հետագա արդյունավետ ընթացքը: Խնդիրներ կարող են առաջանալ նաև այն դեպքում, երբ կատարվում է շարունակվող հանցագործություն, և օրենքը հնարավորություն չի տալիս, իրավաբանական անձի վրա ներգործելով կանխել ապօրինի արարքները: Այդպիսի արարք-ներ իրագործելու համար ներկայիս կարգավորումներով տրված են բավարար ժամկետներ և ստեղծված են հնարավորություններ:

Էլ ավելի մեծ խնդիրներ կարող են առաջանալ հետևյալ իրավիճակում: Այն անձը, որը սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերության մասնակից է, և որն իրավաբանա-կան անձի գործունեության կամ դրա կողմից կայացվող որոշումների վրա ազդելու իրավա-տություն ունի և կատարել է հանցանք՝ կարող է փաստացի դուրս գալ այդ իրավիճակից նա-խատեսվող կարգավորումների շրջանակում՝ իրավաբանական անձի անունից հանդես գա-լով կամ իրավաբանական անձի միջոցով: ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 101-րդ հոդվածի համաձայն՝ սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերության մասնակիցն իրավունք ունի ընկերության կանոնադրական կապիտալում իր բաժնեմասը կամ դրա մասը վաճառել կամ այլ ձևով զիջել տվյալ ընկերության մեկ կամ մի քանի մասնակցի: Եթե, սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերության կանոնադրությանը համապատասխան, մասնակցի բաժնեմասի (դրա մասի) օտարումը երրորդ անձանց հնարավոր չէ, իսկ ընկերության մյուս մասնակիցները հրաժարվում են այն գնելուց, ընկերությունը պարտավոր է ձեռք բերել մաս-նակցի բաժնեմասը: Ընկերության մասնակցի կողմից իր բաժնեմասը (դրա մասը) երրորդ անձանց օտարվել թույլատրվում է, եթե այլ բան նախատեսված չէ ընկերության կանոնադ-րությամբ: Իսկ 103-րդ և 104-րդ հոդվածները սահմանում են, որ սահմանափակ պատասխա-նատվությամբ ընկերության մասնակիցը, անկախ մյուս մասնակիցների համաձայնությունից, իրավունք ունի ցանկացած ժամանակ դուրս գալ ընկերությունից: Սահմանափակ պատաս-խանատվությամբ ընկերությունից դուրս եկած մասնակցին վճարվում է կանոնադրական կապիտալում նրա բաժնեմասին համապատասխանող գույքի արժեքը, եթե այլ բան նախա-տեսված չէ ընկերության կանոնադրությամբ: Այսինքն՝ ստացվում է, որ ՍՊԸ-ի մասնակի-ցը, որը հանցանք է կատարել, և որի արարքի համար պատասխանատվություն պետք է կրի նաև իրավաբանական անձը, տեսնելով, որ կարող է վարույթ նախաձեռնվել նաև իրավա-բանական անձի վերաբերյալ, և ինչի արդյունքում ինքը նույնպես կարող է ֆինանսական

⁸ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրք, 438-րդ հոդվածի 1-ին մաս:

կորուստներ ունենալ, ապահովագրում է իրեն և դուրս է գալիս ընկերությունից: Վարույթն իրականացնող մարմինը հնարավորություն չի ունենում կանխելու այդ գործընթացը, քանի որ վարույթ կարող է նախաձեռնվել միայն այն բանից հետո, երբ ֆիզիկական անձի կողմից կատարված հանցանքի կապակցությամբ առկա է օրինական ուժի մեջ մտած մեղադրական դատավճիռ կամ ոչ ռեաբիլիտացնող հիմքով քրեական հետապնդում չհարուցելու կամ քրեական հետապնդումը դադարեցնելու մասին օրինական ուժի մեջ մտած որոշում: Ստեղծվելու է այնպիսի իրավիճակ, երբ պատասխանատվության է ենթարկվում իրավաբանական անձը, բայց ոչ արդարացի ձևով, որովհետև մնացած մասնակիցները կապ չեն ունենում հանցանքի հետ և իրենց ներդրած գույքով պատասխան են տալիս այլ անձի կողմից կատարվածի համար: Կամ էլ հաշվի առնելով այն փաստը, որ իրավաբանական անձին քրեական պատասխանատվության առջև կանգնեցրած անձն այլևս դրա մասնակից չէ, իրավաբանական անձը նույնպես պատասխանատվության չի ենթարկվում: Այդ դեպքում այս ինստիտուտը դառնում է ոչ արդյունավետ և կիրառման ոչ ենթակա:

Մեր կարծիքով՝ երբ ֆիզիկական անձի նկատմամբ քրեական հետապնդում է իրականացվում, և քննության ընթացքում առկա է լինում հիմնավոր կասկած, որ ֆիզիկական անձի կողմից հանցանքն առերևույթ կատարվել է՝ ի շահ իրավաբանական անձի կամ կապված է նրա ծառայողական գործունեության հետ, ապա պետք է միաժամանակ իրավաբանական անձի վերաբերյալ վարույթ նախաձեռնվի, և անհրաժեշտության դեպքում կիրառվեն ապահովման միջոցներ: Ուստի, մենք հակված ենք այն մոդելին, ըստ որի՝ ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց վերաբերյալ վարույթներն ընթանան միաժամանակ: Նման կարգավորումներ գործում են Սլովենիայում և Չեխիայում: Չեխիայի քրեական օրենսգրքը հանցագործության կատարման սուբյեկտ է դիտարկում նաև իրավաբանական անձանց, և սահմանված է, որ համատեղ քննություն է անցկացվում մեղադրվող իրավաբանական և ֆիզիկական անձանց նկատմամբ, եթե գործերը կապված են, և եթե չկան էական պատճառներ, որոնք խոչընդոտում են դրա իրագործմանը⁹: Միևնույն ժամանակ նշված է, որ քրեական պատասխանատվությունը պետք է գնահատվի առանձին¹⁰, իսկ գործի քննությունը պետք է որպես կանոն իրականացվի՝ ֆիզիկական անձի առաջնահերթությամբ¹¹:

Հաջորդ խնդիրը վերաբերում է ՀՀ քրեական նոր օրենսգրքով նախատեսված հանցակազմերի շրջանակին, ինչերով նախատեսված արարքների կատարման համար քրեական պատասխանատվության կարող են ենթարկվել իրավաբանական անձինք: Նշենք, որ ՀՀ քրեական նոր օրենսգրքի նախագիծի սկզբնական տարբերակը, որը դեռևս 2019 թվականին տեղադրվել էր իրավական ակտերի նախագծերի հրապարակման միասնական կայքում (e-draft.am), սահմանում էր այն կոնկրետ հանցակազմերը, որոնց համար պատասխանատվություն է նախատեսված իրավաբանական անձանց համար, և դրանց թիվը հասնում էր երկու հարյուրի: Սակայն նոր օրենսգրքը որդեգրել է այլ մոտեցում: Օրենսգրքում ոչինչ նշված չէ հանցակազմերի շրջանակի մասին, ինչը ենթադրում է, որ իրավաբանական անձինք տեսականորեն կարող են քրեական պատասխանատվության ենթարկվել կատարած յուրաքանչյուր հանցագործության համար: Իհարկե, այս շրջանակից կարող ենք հանել այն հանցակազմերը, որոնք նախատեսում են հանցագործության կատարման հատուկ սուբյեկտ: Հատուկ

⁹ Չեխիայի Հանրապետության քրեական օրենսգրք, հոդված 31-ի առաջին մաս:

¹⁰ Տե՛ս նույն տեղում 2-րդ մաս:

¹¹ Տե՛ս նույն տեղում 3-րդ մաս:

սուբյեկտների մեծ մասը չի կարող լինել իրավաբանական անձի ներկայացուցիչ կամ հանդես գալ նրա անունից ինչպիսիք են զինվորական ծառայության կարգի դեմ ուղղված հանցագործությունների կատարման սուբյեկտները: Սակայն մնացած հանցագործությունների դեպքում ամեն ինչ այդքան հստակ չէ:

Պետք է նշել, որ այն երկրներում, որտեղ նախատեսված է քրեական պատասխանատվություն իրավաբանական անձանց համար, որպես կանոն, կամ ընդհանուր մասում են սահմանված կոնկրետ հանցակազմերը, որոնց կատարման դեպքում քրեական պատասխանատվության կարող են ենթարկվել իրավաբանական անձինք (Ֆրանսիա, Իսպանիա, Չեխիա, Էստոնիա, Սլովենիա, Նորվեգիա, Մոլդովա), կամ հատուկ մասի կոնկրետ հանցակազմերի սանկցիաներում է նշում կատարվում (Ֆինլանդիա): Նույնիսկ ընդհանուր իրավունքի երկրներում, որտեղ իրավաբանական անձինք համարվում են նաև հանցագործության կատարման սուբյեկտներ, ոչ բոլոր հանցագործությունների կատարման համար կարող են քրեական պատասխանատվության ենթարկվել: Նոր Զելանդիայում իրավաբանական անձինք չեն կարող քրեական պատասխանատվության ենթարկվել այնպիսի հանցագործությունների համար, ինչպիսիք են սպանությունը, անզգուշությամբ մահ պատճառելը, սուտ ցուցմունք տալը, երկամուսնությունը¹²: Միևնույն ժամանակ այն պետությունը, որտեղ կազմակերպությունների նկատմամբ մեղադրական դատավճիռներ են կայացվում ամենատարբեր հանցագործությունների համար, սկսած գողությունից և վերջացած սպանություններով՝ ԱՄՆ-ն է¹³:

Ինչպես նշել ենք, ՀՀ քրեական նոր օրենսգրքի համաձայն, իրավաբանական անձինք կարող են քրեական պատասխանատվության ենթարկվել կատարած յուրաքանչյուր հանցագործության համար: Մեր կարծիքով՝ որոշ հանցակազմերի դեպքում լուրջ խնդիրներ կարող են առաջանալ իրավական որոշակիության սկզբունքի առումով: Այսպես, ՀՀ Սահմանադրության 79-րդ հոդվածում սահմանված է, որ հիմնական իրավունքները և ազատությունները սահմանափակելիս օրենքները պետք է սահմանեն այդ սահմանափակումների հիմքերը և ծավալը, լինեն բավարար չափով որոշակի, որպեսզի այդ իրավունքների և ազատությունների կրողները և հասցեատերերն ի վիճակի լինեն դրսևորելու համապատասխան վարքագիծ: Սահմանադրական դատարանը նույնպես իր որոշմամբ անդրադարձել է այս սկզբունքին՝ նշելով, որ օրենքը պետք է համապատասխանի նաև Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի մի շարք վճիռներում արտահայտված այն իրավական դիրքորոշմանը, համաձայն որի՝ որևէ իրավական նորմ չի կարող համարվել «օրենք», եթե այն չի համապատասխանում իրավական որոշակիության (*res judicata*) սկզբունքին, այսինքն՝ ձևակերպված չէ բավարար աստիճանի հստակությամբ, որը թույլ տա քաղաքացուն դրա հետ համատեղելու իր վարքագիծը¹⁴: Իսկ ՄԻԵԴ-ը Մեղվեղևը և այլք ընդդեմ Ֆրանսիայի գործով նշել է, որ չի կարելի պնդել, որ Ֆրանսիայի օրենքը բավարարում էր իրավական որոշակիության ընդհանուր սկզբունքին, քանի որ այն չէր համապատասխանում կանխատեսելիության և մատչելիության անհրաժեշտ պայմաններին¹⁵:

ՀՀ քրեական նոր օրենսգրքում առկա են հանցակազմեր, որոնցով նախատեսված արարքների կատարման համար ընդհանրապես հնարավոր չէ քրեական պատասխանատվություն

¹² Н. А. Голованова, В. И. Лафитский, М. А. Цирина, Уголовная ответственность юридических лиц в международном и национальном праве (сравнительно-правовое исследование), Москва, изд. Статут, 2013, էջ 310:

¹³ Бернам У., Правовая система США, 3-й выпуск / науч. ред. В. А. Власихин. М., 2006, էջ 890:

¹⁴ ՍԴԴ-630 որոշում:

¹⁵ Case of Medvedev and others v France, կետ 92:

նախատեսել իրավաբանական անձանց համար: Առաջին հերթին խոսքը վերաբերում է այն հանցակազմերին, որոնք նախատեսում են հանցագործության կատարման հատուկ սուբյեկտ: Հատուկ սուբյեկտների մեծ մասը չի կարող լինել իրավաբանական անձի ներկայացուցիչ կամ հանդես գալ նրա անունից, ինչպիսիք են զինվորական ծառայության կարգի դեմ ուղղված հանցագործությունների կատարման սուբյեկտները և այլն: Մինչդեռ կան հանցակազմեր, որոնք չեն պահանջում հանցագործության կատարման հատուկ սուբյեկտ, սակայն, միևնույն ժամանակ, մեր կարծիքով, հնարավոր չէ դրանց դեպքում իրավաբանական անձանց քրեական պատասխանատվությունը: Խոսքը վերաբերում է ՀՀ քրեական նոր օրենսգրքի 178-րդ և 180-րդ հոդվածներին՝ մարդու իմունային անբավարարության վիճակով կամ սեռավարակով անզգուշությամբ վարակելուն: Բանն այն է, որ նշված հանցակազմերով նախատեսված արարքները հնարավոր չէ կատարել՝ ի շահ իրավաբանական անձի՝ գործելով՝ ինչպես նախատեսված է 123-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով: Անհնար է, որ իրավաբանական անձը չապահովի դրա գործունեությունը կարգավորող օրենքով կամ այլ իրավական ակտով նախատեսված պարտականությունների կատարումը, և դա հանգեցնի հանցագործության, ինչը նախատեսված է նույն հոդվածի նույն մասի 2-րդ կետով, և վերջապես արարքը հնարավոր չէ կատարել՝ իրավաբանական անձի անունից հանդես գալով կամ իրավաբանական անձի միջոցով (այն օգտագործելով), ինչը պահանջվում է 3-րդ մասով, քանի որ վարակի փոխանցումը խիստ անձնական և ֆիզիկական բնույթ ունի: Նմանապես հնարավոր չէ իրավաբանական անձանց քրեական պատասխանատվության ենթարկել այնպիսի հանցագործությունների համար, ինչպիսիք են քրեական աստիճանակարգության բարձրագույն կարգավիճակ տալը կամ ստանալը կամ պահպանելը, ինչպես նաև գերեզմանը անարգանքի ենթարկելը:

Annotation. Taking into account the fact that new clauses of Criminal Code of the Republic of Armenia on criminal liability of legal bodies have been entered into force, we consider it contemporary to refer to this institution, to some of its upcoming usage problems, to show some ways of overcoming that problems and prevent possible defects.

An object of the work is to demonstrate in detail the essence of the legal bodies liability institution, reasons of its investing, some opinions of prominent people on it, international experience and some defects of the Armenian version.

The work is introduced in principles of comparative analyses as well as showing contemporary problems and international experience.

Аннотация. Принимая во внимание то, что уже вступили в силу некоторые положения об уголовной ответственности юридических лиц нового уголовного кодекса Республики Армения, сочли своевременным обратиться к рассмотрению данного института, а при осуществлении одного на вероятные затруднения, показать ряд способов их преодоления и предотвращения возможных упущений.

Цель работы - по возможности развёрнуто изложить суть института уголовной ответственности юридических лиц, причины его вложения, ряд мнений почтенных лиц, а также неполноценные стороны варианта, вложенного в юридическую систему Республики Армения.

Работа подготовлена для предоставления актуальных проблем, международного опыта, а также на основе сопоставительно-юридического анализа.

Բանալի բառեր - իրավաբանական անձ, քրեական պատասխանատվության սուբյեկտ, հանցագործության սուբյեկտ, ՀՀ քրեական նոր օրենսգիրք, իրավական որոշակիության սկզբունք:

Keywords: *legal body, a subject of criminal liability, a subject of a crime, The New Criminal Code of the Republic of Armenia, a principle of legal certainty.*

Ключевые слова: *юридическое лицо, субъект уголовной ответственности, субъект преступления, новый уголовный кодекс Республики Армения, принцип правовой определенности.*

Սմբատյան Կ. - ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի մագիստրոս, ՀՀ դատախազության թիվ 2 կայազորի գինվորական դատախազության դատախազ, էլ. հասցե՝ karapetsmbatyan96@gmail.com:

Ներկայացվել է խմբագրություն 07.12.2022 թ., տրվել է գրախոսության 06.02.2023 թ., երաշխավորվել է ՀՀ գիտությունների ակադեմիայի գիտակրթական միջազգային կենտրոնի քաղաքագիտության ամբիոնի դասախոս, իրավաբանական գիտությունների թեկնածու Ռազմիկ Մարիկյանի կողմից, ընդունվել է տպագրության 19.04.2023 թ.: